

TERUGBLIK

Over bezetting en bevrijding in Hilversum

Verslag van de ledenavond van 26 april 1995

"Kom vanavond met verhalen!" zei dichter Leo Vroman over de mensen van het verzet. En ze zijn gekomen, toen dit voorjaar herdacht werd dat aan oorlog en bezetting al weer vijftig jaar geleden een einde kwam. Kranten, tijdschriften, televisie, radio, zij allen hebben hun kolommen en programma's gretig voor die verzetsmensen geopend. Niet alleen uit een soort beleefde piëteit maar vooral omdat we de verhalen weer horen willen, en dan uit de eerste hand. De mensen van het verzet! Het is niet meer zo gemakkelijk om je in te leven in hun hoop en hun vertwijfeling en de druk te voelen die zij gevoeld moeten hebben. Alleen zij zelf kunnen daar nog iets van overdragen.

Wat dan opvalt is hoe scherp de vele beelden van toen nog in hun geheugen gegrift zijn. Zeker in dat van de heer H. Korpershoek, die over zijn oorlogsherinneringen vertelde op de ledenavond in april. Hoe hij als jongen van 14 jaar de capitulatie op 14 mei 1940 voelde als een persoonlijke nederlaag. "Ik heb urenlang ontroostbaar liggen huilen...!" Robbert Korpershoek was leerling van de HBS in Hilversum en heeft ondanks zijn jeugdige leeftijd ook de eerste jaren van de bezetting heel bewust meegemaakt. De oprichting van de Nederlandsche Unie, de vechtpatijen met de WA, de februari-staking ook in Hilversum, de eerste grote terechtstelling van de achttien doden. Hij was later actief in het maken en verspreiden van illegale nieuwsbrieven. Zijn inbreng was ook vooral de illustratie van die stencils met wat we heden ten dage cartoons zouden noemen. Gelukkig zijn vele daarvan bewaard gebleven en die zijn die woensdagavond vertoond. Het is eigenlijk zonder zin om Korpershoek's "verhaal" hier gedetailleerd weer te geven. Deze getuigenissen moet je de betrokkenen zelf horen vertellen en zeventig leden waren die avond daar voor naar "de Akker" gekomen. Zij hebben Robbert Korpershoek na afloop met een dankbaar applaus beloond.

De avond was overigens met een kleine teleurstelling begonnen. Frits Thors' aangekondigde

film over de bevrijding van Baarn en Hilversum zal pas op een later tijdstip worden vertoond.

AvdS

Hilversum in het groen

Verslag van de ledenavond van 24 mei 1995

Op deze avond verschenen, ondanks dat er een belangrijke voetbalwedstrijd op de televisie was, toch nog circa 35 leden. Zij kregen voordrachten over het GNR te horen van de heer Kortten en, na de pauze, de heer Vlaanderen.

De heer Kortten is rentmeester bij het GNR, d.w.z. directeur. Hij vertelde ons over de geschiedenis en interne organisatie van het GNR. De geschiedenis van het GNR gaat terug tot 11 november 1932. In deze organisatie participeerden toen de provincie Noord-Holland, de stad Amsterdam en de Gooise gemeenten. Zij stelden zich tot doel de Gooise natuur (toen al bedreigd door vele bouwplannen) veilig te stellen en, waar mogelijk, toegankelijk te maken voor recreatie. Dat laatste was de reden dat Amsterdam meedeed; het Gooi was toen net ontdekt als recreatiegebied voor haar inwoners. Voor 3 miljoen gulden (dat was toen nog een heel bedrag) werden er 1500 hectaren bos en heide gekocht van de Stad- en Landestichting, die het beheer voerde over de voormalige Erfgooiersgronden. Door latere aankopen is het bezit van het GNR inmiddels gegroeid tot ca. 2400 ha. Tot in de jaren '60 konden de beheerskosten voor die gronden opgebracht worden uit de inkomsten: kampeergelden en de verkoop van zand en hout. Vanaf die tijd moesten de participanten bijdragen in de beheerskosten. Dat dat niet van harte ging blijkt uit het feit dat Amsterdam begin jaren '80 haar bijdrage met de helft verminderde, waardoor de Gooise gemeenten meer moesten gaan bijdragen in het tekort van het GNR. Ook Hilversum trachtte zich in 1987 geheel terug trekken, maar verloor de daarop volgende rechtszaak. Tot het jaar 2002 betalen de Gooise gemeenten nu mee met 65% van het tekort, onderverdeeld naar het inwoneraantal. Zo betaalt Hilversum nu 28% van het tekort, dat in totaal iets meer dan 1,5 miljoen beliep voor 1993. Na 2002

zal deze regeling herzien worden, waarbij de participanten zich eventueel uit zullen kunnen kopen.

Per jaar geeft het GNR ongeveer 2,3 miljoen gulden uit (cijfers van 1993). Van dit bedrag wordt bijna een miljoen besteed aan de aanleg en het onderhoud van recreatieve voorzieningen. Een relatief groot bedrag, bijna 6 ton, wordt besteed aan het beheer van de heide, het zorgenkindje van het GNR.

Voor het beheer van de 2400 hectaren beschikt het GNR over 21 formatieplaatsen, verdeeld over de categorie algemeen (rentmeester en assistent-rentmeester), de binnendienst en de buitendienst. Uiteraard werken de meeste medewerkers in de buitendienst. Naast het GNR werd er in 1989 een steunstichting opgericht, waardoor door particulieren opgebrachte gelden nu niet meer in mindering worden gebracht van de gemeentelijke bijdragen. Die particulieren (en bedrijven) zijn overigens gulle gevers; in vier jaar tijd bracht de steunstichting ruim een miljoen bij elkaar. Dit hulpfonds werd door het Rijk en de Provincie, bij wijze van extraatje, nog eens verdubbeld.

Na de pauze liet de heer Vlaanderen ons door middel van dia's en kaarten kennismaken met de dagelijkse praktijk van het natuurbeheer. Het meest bekend zijn natuurlijk de begrazingsprojecten op de heide, waarbij niet alleen runderen, maar ook geiten en schapen ingezet worden, zulks afhankelijk van de aard van het terrein en de begroeiing. Deze begrazing is praktisch gesproken de enige manier om vergrassing en verbossing van de heide tegen te gaan, maar wordt niet door iedereen in dank afgenomen, omdat honden in de begrazingsgebieden niet meer los mogen rondlopen. De heide blijft echter toegankelijk voor wandelaars en fietsers.

Een ander probleem zijn de vele doorsnijdingen met wegen en spoorwegen, waardoor natuurgebieden versnipperd zijn geraakt. Daardoor bestaat het gebied van het GNR uit kleine gebiedjes waar alleen nog kleine restpopulaties planten en dieren zijn. Deze populaties kunnen zich dan niet goed meer handhaven, waardoor de soortenrijkdom langzamerhand afneemt. Het GNR tracht dit probleem op te lossen door bij grondaankoop zoveel mogelijk te streven naar

het koppelen van de verschillende gebieden door z.g.n. corridors.

Tot slot is een belangrijke taak van het GNR het voorlichten van het publiek. Daartoe heeft zij niet alleen een nieuw voorlichtingscentrum nabij de televisietoren ingericht, maar geven de medewerkers ook regelmatig voorlichting op scholen.
EJP

Hilversum in het groen

Verslag van de excursie op 27 mei 1995

De lezing van de heer J. Vlaanderen van 24 mei was in zekere zin een voorbereiding op de excursie van de daaropvolgende zaterdag, de 27e mei. Toen verzamelden zich ongeveer 20 leden bij het theehuis De Craailose Brug. Vandaar leidde de heer Vlaanderen ons langs het gebouw van de Wereldomroep naar het nieuwe onderkomen van het Goois Natuurreservaat (GNR). Dit complex werd betrokken omdat het hoofdkantoor aan de Koninginneweg te klein was geworden.

Op het terrein bleek dat het GNR zich steeds meer bezig houdt met recreatieve aspecten van natuurbeheer. Zo lagen er een zestal informatiepanelen, die binnenkort op de Westerheide geplaatst zullen worden.

De wandeling ging over het weidegebied van de 'Zanderij' naar het voormalige zwembad Crailoo. Dat gebied lijkt nu aan haar lot overgelaten. De natuur, vooral fauna, krijgt hier weer meer mogelijkheden. Verontrustend is dan ook dat hier de uitbreiding van een mediakantoor is gepland. Er is daar een 'faunatunnel' geprojecteerd onder de weg naar Bussum en die zou door die kantooruitbreiding negatief kunnen worden beïnvloed.

Via de Craailose Brug liepen we naar de Westerheide. De invloed van de begrazing door runderen was duidelijk te zien. We kwamen verschillende Charolaisrunderen tegen. Ze blijken goed te functioneren bij het heidebeheer.

Op de Aardjesberg, plaats van een nederzetting uit de 8e en 9e eeuw, zagen we een boekweitakker. Hier heeft een schaapskooi gestaan, die in de oorlog is verdwenen. Het GNR bestudeert de mogelijkheid om bij die Aardjesberg weer schapen te laten grazen,

Op de Bussumerheide zagen we de Lange Heul. Daar heeft een renbaan gelegen, die zelfs

Enkele van de deelnemers aan de excursie van 27 mei 1995 bij het nieuwe onderkomen van het Goois Natuurreservaat, dichtbij het gebouw van de Wereldomroep en TV-toren (foto: CvA).

nog gebruikt is voor wedstrijden (de duurproef) van de Olympische Spelen van 1928.

Via het 'Gebed zonder end' liepen we terug naar het theehuis. Daar refereerde Kees van Aggelen nog aan het ontstaan van dit theehuis, n.l. opgericht door de Geheelonthoudersbond. Dat weerhield hem er niet van om de heer Vlaanderen met een fles wijn te bedanken voor het leiden van deze excursie.

CvA

Herdenking in Bramsche

Op 8 mei j.l. werd in Duitsland de bevrijding van het nazi-regiem herdacht. In dat kader werd in Bramsche een herinneringsplaquette onthuld op de plek waar aan het eind van de oorlog een barakkenkamp stond waar vele honderden Hilversumse dwangarbeiders waren ondergebracht. Deze waren op 23 oktober 1944 bij een grote razzia opgepakt.

Dat was voor ondergetekende een reden om, samen met de heren Repko, Lammers en Reijnders als Hilversumse delegatie de plechtigheid bij te wonen. De herdenking was een initiatief van de gemeente Bramsche en de gezamenlijke kerken. Aan de Lutterdamm werd aan de muur

van een kerk een herinneringsplaquette onthuld. Deze kerk werd gebouwd op de plaats waar eens het barakkenkamp stond. De onthulling werd voorafgegaan door toespraken van de predikant, de loco-burgemeester en Jan Edelstein, die als oud-Hilversummer de razzia meegeemaakt heeft en in de barakken heeft gewoond.

Na afloop van de onthulling was er een stille tocht terug naar het centrum van Bramsche, waar in de Oude Kerk een oecumenische herdenkingsdienst was. En later op de avond hield Jan Edelstein in het plaatselijke jongerencentrum

De herinneringsplaquette.

Ook Jan Edelstein, een voormalige dwangarbeider uit Hilversum, hield een toespraak (foto: EJP).

trum een voordracht over zijn belevenissen tijdens de razzia en alles wat daarna kwam. Daarbij waren een groot aantal inwoners van Bramsche aanwezig. Getuige de vele vragen en levendige discussie na afloop van de lezing is er ook in Bramsche sprake van een groeiende be-

8 mei 1945 – 8 mei 1995

Op de plaats van dit centrum van de evangelisch-lutherse kerkgemeente St. Johannes stonden van 1943 tot 1961 houten barakken.

Deze noodwoningen waren bedoeld voor families uit door bombardementen vernielde steden. Zij dienden echter van 1943 tot 1945 als onderkomen voor dwangarbeiders uit Holland, Polen en Rusland. Na 1945 werden zij door vluchtelingen uit de voormalige Duitse Oostgebieden (Silesië, Pommeren, Oost- en Westpruisen) bewoond.

Op de vijftigste verjaardag van het einde van de oorlog en de bevrijding van de heerschappij van geweld en onrecht tijdens de nationaal-socialistische dictatuur (1933-1945) gedenken wij de offers en het lijden van de mensen in die jaren.

Vertaling van de tekst van de op 8 mei 1995 in Bramsche onthulde plaquette.

langstelling voor de gebeurtenissen in die laatste oorlogswinter. Zelf ben ik nog steeds bezig met een onderzoek naar die gebeurtenissen en hoop daar op niet al te lange termijn verslag van te doen.

EJP

Luisterrijke ingebruikneming Vieringtoren OLV-kerk

Vijf jaar geleden werd de 'Stichting tot behoud van het Rijksmonument Onze Lieve Vrouw te Hilversum' opgericht. Door middel van promotie en sponsoring wil men het kerkbestuur helpen het rijksmonument te onderhouden en waar nodig te restaureren. De Vieringtoren was er heel slecht aan toe en moest – ook vanwege gevaar voor instorten – het eerst worden aangepakt. Een groot project dat alleen al meer dan een half miljoen gulden vroeg, waarvan een groot deel kwam uit het gemeentelijk monumentenfonds en de rest uit sponsoring en acties, zoals de verkoop van kunstwerken die door amateurs en professionals al enkele jaren worden gemaakt en waarvan de opbrengst voor restauratie van de kerk wordt aangewend.

Op 13 mei 1995 werd een mijlpaal bereikt. Op die dag werd in de aanwezigheid van vele genodigden de gerestaureerde Vieringtoren weer officieel in gebruik genomen.

De bijeenkomst in de OLV-kerk werd geopend door Mr. F.C.M. Boshouwers, die namens de stichting een flinke financiële bijdrage aanbood aan pastoor S.W. de Wit, voorzitter van het kerkbestuur.

Vervolgens werden de aanwezigen vergast op een concert van het beroemde Engelse vocale ensemble *The King's Singers*. De aanwezigheid van dit mannenkoor was financieel mogelijk gemaakt door Veronica, dat op 4 juni j.l. de opnamen van de uitvoering in de kerk via de radio uitzond. Het optreden was een groot succes. Aller-

eerst werd kerkelijke muziek uit de Engelse Renaissance uitgevoerd van de componisten William Byrd en Thomas Tallis. Verder de eigentijdse compositie 'Timepiece' van Paul Patterson, die in 1973 voor het koor werd geschreven en sindsdien tot de veel gevraagde composities hoort. Opvallend was de vlekkeloze techniek van dit ensemble, de zuiverheid van de individuele stemmen en de beheerste stemvoering waarbij elke stem tot zijn recht kon komen. En wat een prachtige countertenors! Ragfijn, doorzichtig, geraffineerd en heel mooi. Een feest om naar te luisteren!

Vervolgens was in het programma ruimte voor de aanbidding van een schilderij van de Vieringtoren van Hans Meerman aan de Hilversumse bevolking en het gemeentebestuur. Het werd aangeboden door de voorzitter van de stichting aan burgemeester J.G. Kraaijeveld-Wouters, die in haar speech de stichting feliciteerde met de bereikte mijlpaal en bedankte voor het schilderij

dat in het Raadhuis een plaats zal vinden.

De King's Singers traden nog een keer op. Dit keer met een selectie uit hun lichtere repertoire, bekend van hun CD's Good Vibrations en Chansons d'Amour. Opnieuw een proeve van hun bekwaamheid, maar bovendien met veel humor gepresenteerd.

Voor de echte ingebruikneming van de Vieringtoren werden de bezoekers voorts gevraagd naar buiten te gaan. Daar was een kerkklok opgehangen. Pastoor De Wit verzocht mev. Kraaijeveld-Wouters de klok te luiden: het teken voor blazers van Excelsior, het regionale politiemuziekgezelschap, om vanaf de torentrans met een hymne de officiële ingebruikneming van de toren rond te bazuinen.

Terwijl Excelsior in volledige bezetting nog een tijdlang musiceerde op het plein voor de kerk, vonden de genodigden elkaar in een genoege-lijke en feestelijke receptie in 't Spintje, het verenigingsgebouw naast de kerk.

JEL

Op verzoek van pastoor De Wit van de OLV-kerk, luidde burgemeester Kraaijeveld een kerkklok als symbool voor de ingebruikneming van de gerestaureerde Vieringtoren.

Blazers van het regionale politiemuziekcorps Excelsior maakten met een hymne vanaf de torentrans het heuglijke feit aan de wijde omgeving bekend (foto's: P. Hanegraaf).